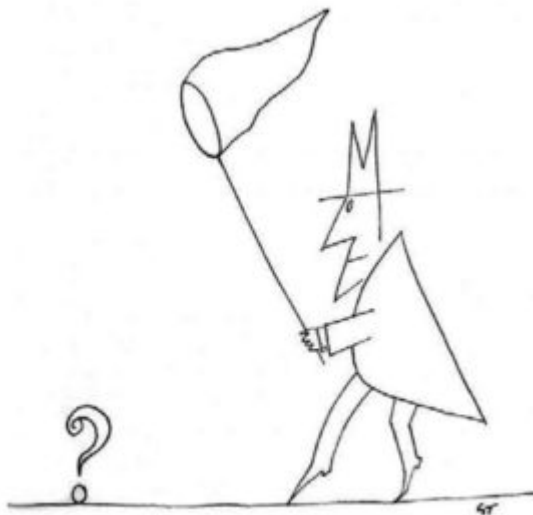

Παν. Δρακόπουλος, Για την Αλίκη και πέραν αυτής

ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Παν. Δρακόπουλος / Σημειωματάριο / ΤΕΥΧΟΣ 1 ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2017
<https://epopteia.gr/877/pan-drakopoulos-gia-tin-aliki-ke-pera/>

Saul Steinberg

Γενικά, ο κόσμος λέει “κοίτα τη δουλειά σου και μην ανακατεύεσαι”. «Αν κοίταζε ο καθένας τη δουλειά του», μούγκρισε η Δούκισσα, «ο κόσμος θα πήγαινε πολύ γρηγορότερα». Το ερώτημα είναι: γιατί θάπρεπε να πηγαίνει πολύ γρηγορότερα ή έστω γρήγορα, και γιατί θα ‘πρεπε να πηγαίνει καν. Βάζω κι άλλο στο τάσι: να πηγαίνει πού; Και πηγαίνει μπροστά ο κόσμος; Αν πήγαινε πίσω; Θα είχαμε εφαρμογή του κανόνα της Βασίλισσας: “θυμάμαι τι πρόκειται να συμβεί”.

Βεβαίως, η Δούκισσα δεν είναι πράγματι άνθρωπος αλλά πρόσωπο μυθιστορηματικό. Όμως, το ερώτημα για το τί πράγματι είναι πράγματι, για το ποιός είναι ο κόσμος, πως και που πάει, και ποιός τρόπος ορίζει τα βήματά του, με ανάγκασαν να αρχίσω με τον δάσκαλο του είδους: τον αναζητητή του πραγματικού μέσα στο παραποιημένο, τον ψευδωνύμως περιηγητή του αληθινού Λιούις Κάρολ.

Νομίζουμε, άλλωστε, πως η γυμνή αλήθεια είναι μία. Είναι όμως; «Εξαρτάται από το που θέλεις να πας» απαντά ο γάτος του

Τσεσάιρ. Κι ο Πικάσο, έχοντας τα ίδια νύχια με τον γάτο, προσθέτει: «Αν υπήρχε μόνο μία αλήθεια, δε θα ήταν δυνατό να ζωγραφίσουμε εκατό πίνακες πάνω στο ίδιο θέμα».

Αυτό ακριβώς είναι η αφετηρία των συλλογισμών του λέκτορα των μαθηματικών και της λογικής, κι αργότερα και διάκονου Τσάρλς Ντόντγκσον, που τον ξέρουμε ως Λιούις Κάρολ.

Ουδείς φόβος, ουδεμία ανησυχία: δεν πρόκειται να γράψω σύνοψη του έργου του Κάρολ, κι ούτε να εξηγήσω τα κείμενά του φωτίζοντάς τα με τον διαπεραστικό φακό του ειδικού – που δεν είμαι, άλλωστε. Θα μου ήταν αρκετό να δείξω λίγες σκόρπιες ψηφίδες από αυτές που τις χάζεψα αφημένος στον κόσμο του βικτωριανού που παριστάνει τον παραμυθά – ψηφίδες, που δεν ξέρω καν εάν είναι χρήσιμες στην σύνθεση ενός μωσαϊκού.

Το κείμενό μου προϋποθέτει πως ο αναγνώστης μου έχει διαβάσει και τα δυό βασικά βιβλία του Κάρολ, την Αλίκη στη χώρα των θαυμάτων και το Μεσ στον καθρέφτη.

Ο Κάρολ έγραψε τα παραμύθια του έχοντας στο νου του προσωπικές εμπειρίες και τρεχαλητά του νου του. Αυτό είναι αναμενόμενο. Εκείνο που απασχολεί τους μεγάλους (κι όχι τα πιτσιρίκια) είναι ότι πέρασε στη γλώσσα του παραμυθιού φιλοσοφικά θέματα και λογικά παιχνίδια. Η γάτα του Τσεσάιρ είναι ένα λαμπρό παράδειγμα. Γάτα που χαμογελάει –κάτι προφανώς παράλογο–, είναι μια ιδέα που του ήλθε παρατηρώντας ένα ανάγλυφο στην εκκλησιά του αγ. Νικολάου, στο Κράνλυ του Τσεσάιρ. Αλλά το να μένει το χαμόγελο της γάτας ενώ η γάτα χάνεται, είναι εικόνα πλατωνική. Πρόκειται μάλιστα για πλατωνισμό που τον βλέπουμε ως θεμελιώδη προϋπόθεση της δημιουργίας του κόσμου κατά τη Βίβλο: το φως προηγείται της δημιουργίας του σώματος που φέρει το φως: ενώ το φως δημιουργήθηκε την Πρώτη Ημέρα, οι φωστήρες (ο Ήλιος η Σελήνη και τα άστρα), δημιουργήθηκαν για να φωτίζουν αργότερα, μόνο την Τέταρτη Ημέρα. Ο εν συνεχεία διάκονος συγγραφέας μας, δεν μπορεί να μην είχε ταξιδέψει πάνω σ' αυτή τη φράση. Και το δείχνει αυτό, διότι και πριν τη γάτα βάζει την Αλίκη να αναρωτιέται «με τι μοιάζει μια φλόγα από κεριά μετά το τέλειωμά του κεριού;».

Έπειτα, έχουμε τις αυξομειώσεις του ύψους της Αλίκης, μετά τα γνωστά «πιές με» και «φάε με». Είναι αλήθεια ότι λίγα χρόνια πριν ο Κάρολ είχε την εμπειρία να αισθάνεται αυξομειώσεις του μεγέθους των πραγμάτων— ένα σύμπτωμα μιας πάθησης του εγκεφάλου του κατά τους τότε νομούς της διάγνωσης, ή οφειλόμενο στη χρήση παραισθησιογόνων, κατά τωρινούς νομούς της παραίσθησης (το κάθε τι έχει τους νομούς του). Ωστόσο, και αυτό ο Κάρολ το συνέδεσε με τις φιλοσοφικές του περιπλανήσεις: το ερώτημα εδώ είναι αν το όν ετεροπροσδιορίζεται από το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται, οπότε το όν αναιρείται, καθοριζόμενο από τις αντιλήψεις των άλλων και από τη συμπεριφορά του στο χώρο. Το ερώτημα επανέρχεται στη συζήτηση των τριών βασιλισσών, όπως και σε πολλά ακόμη σημεία των δύο βιβλίων.

Ο Κάρολ πολλές φορές θα βρέθηκε αντιμέτωπος με την ασυμφωνία ανάμεσα σε αυτό που λέγεται και σε αυτό που πράγματι ακούμε. Η μεταφορά είναι η βασίλισσα του χάσματος. Θυμίζω μια από τις πάμπολλες σχετικές σκηνές: η Αλίκη χτυπάει πολλές φορές την πόρτα και δεν απαντά κανείς. Παρεμβαίνει ο βάτραχος, κι εκείνη ρωτάει «Που είναι ο υπηρέτης που πρέπει ν' απαντήσει στην πόρτα;» Ο βάτραχος την ρωτάει: «Ν' απαντήσει στην πόρτα; Γιατί, τι ρώτησε η πόρτα;» Η γλώσσα και τα χάσματά της είναι το πιο συχνό ερώτημα του Κάρολ, και πολλές φορές βλέπω να προλέγει ερωτήματα του Βιτγκενστάϊν. Σχολιάζει, ταυτόχρονα, πολλά σημεία της κλασικής φιλοσοφίας της γλώσσας, και κυρίως της διάκρισης σημαίνοντος/σημαινομένου που διετύπωσαν πρώτοι οι Στωικοί. Η συζήτηση με τον Χάμπτυ Ντάμπτυ είναι βασική.

Σε κείμενό μου πριν ακριβώς 30 χρόνια είχα αναφερθεί σε μορφές των παραμυθιών του Κάρολ που δεν είναι παρά προσωποποιήσεις φιλοσόφων. Δεν θέλω να τα επαναλάβω, αν και παραδέχομαι πως είναι πιο εύκολο να μιλάς περισσότερο παρά καθόλου.

Και τελικά, τί θέλω τώρα από εμάς; Να διαβάζουμε τα έργα του Κάρολ όχι σαν παραμύθια αλλά σαν φιλοσοφικά κείμενα; Η απάντηση είναι νομίζω απλή: να τα διαβάζουμε. Κι ό,τι αέρα μας φέρουν. Ίσως έτσι σταθούμε κι εμείς μπροστά σε καθρέφτη

αποτολμώντας ένα βήμα μπροστά.